

LANDELIJK
KENNIS
CENTRUM

LVB

Kennispakket LVB in onderwijs & jeugdhulp

Verdieping en inspiratie

Februari 2025

Inspiratie en verdieping

Welkom bij de bonusmodule inspiratie en verdieping van het Kennispakket LVB in onderwijs & jeugdhulp!

Deze bonusmodule is speciaal ontworpen om je verder te inspireren en je te voorzien van aanvullende inzichten en praktische hulpmiddelen die je kunnen ondersteunen in je werk of studie. Je kunt deze module zowel individueel als in teamverband doorlopen. Het dient als een aanvulling op de drie kernmodules van het kennispakket. Het doel is om je kennis te verdiepen en je uit te dagen om verder te reflecteren op de thema's die in de eerdere modules aan bod zijn gekomen, zodat je deze effectief kunt toepassen in je dagelijkse praktijk.

In deze Inspiratie en verdieping vind je:

- **Inspirerende opdrachten** waarmee je de opgedane kennis kunt toepassen in de praktijk.
- **Links en verwijzingen naar onder andere aanvullende tools, websites en podcasts** die je verder op weg helpen. Of je nu op zoek bent naar concrete methodieken, inspirerende voorbeelden, of achtergronddocumentatie, deze bronnen zijn geselecteerd om jou optimaal te ondersteunen.

Blader rustig door de verschillende onderdelen en ontdek hoe je deze extra informatie en verdieping kunt inzetten in jouw eigen context. Veel succes en inspiratie gewenst!

Luistertips

- **(Video)Podcast Wijzer over LVB**

Naast de al in de modules benoemde tools en e-learnings is er ook een (video)podcast over onder andere het herkennen van een LVB. Deze kun je hieronder beluisteren.

De podcastserie bestaat uit drie afleveringen met elk een eigen thema. De eerste aflevering gaat over het onderwijs, de tweede over wijkteams en de derde over gezinnen met meervoudige en complexe problemen. In elke aflevering wordt wetenschappelijk onderbouwde kennis over de beperking behandeld en gaan we in gesprek met ervaringsdeskundigen en professionals.

- [Beluister onze afleveringen hier op Spotify](#)
- [Bekijk de afleveringen hier op YouTube](#)
- **[Podcast Studio LVB](#)**: een twintig-delige serie over diverse thema's zoals LVB en eenzaamheid, LVB en online gedrag, LVB en GGZ en hoe je kan samenwerken met de wijkagent en het netwerk.
- **[Pro-Cast van het sectorraad praktijkonderwijs](#)**: met deze Pro-cast wordt het praktijkonderwijs breed onder de aandacht gebracht. De podcast wordt opgenomen op een praktijkschool, en het gesprek is steeds met de directeur en met de docenten. Ze blijven dicht bij de aard van het onderwijs, maar sluiten ook aan bij de actualiteit.
- **[LVB en drempels in het onderwijs](#)**: onderwijs kan een behoorlijke uitdaging zijn voor mensen met een LVB. Omdat ze bijvoorbeeld worden overvraagd of juist worden onderschat. Dit kan grote gevolgen hebben voor hun toekomstperspectief. In deze aflevering gaat gezinsbehandelaar Maria Proost in gesprek met Joanneke Koster, stage/ uitstroombegeleider bij 's Heeren Loo en ervaringsdeskundige Gordon.

Extra opdracht 1

Ervaar hoe het kan voelen om een LVB te hebben

Ervaringsopdracht – laat je meevoeren door Nannie de Rooij

Nannie is een professional uit het sociaal domein en zij laat je ervaren hoe het is om een LVB te hebben.

Bekijk de [Video: Ervaar zelf hoe het is om een LVB te hebben](#).

1.1 Reflectie: bespreek wat je hebt gevoeld met je collega's of noteer dit voor jezelf.

- a. Wat waren voor jou eye-openers?
- b. Is je kijk op mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) veranderd? En zo ja hoe?

Kijktips

Hieronder een aantal interessante suggesties om te bekijken

- [Xavier Moonen: "Kennismaken met een LVB"](#): in deze video laat prof. dr. Xavier Moonen je kennismaken met de kenmerken van een licht verstandelijke beperking (LVB). Weet jij wanneer je kunt zeggen dat iemand een LVB heeft en om hoeveel mensen het gaat?
- [Documentaire: "Allemaal te dom" van Brandpunt+](#): Bianca is 33 en heeft drie uit huis geplaatste kinderen. Zij begrijpt niet waarom Jeugdzorg denkt dat zij niet voor hen kan zorgen. Ronald is 35, was verslaafd en zat korte tijd in de gevangenis. Nu hij weer op zichzelf woont, stapelen de rekeningen zich op. De ruim 10.000 euro schuld kan hij niet betalen en hij begrijpt niets van de taal die in de brieven staat. Jennifer en Sanne van zorginstelling Middin proberen hen en andere cliënten weer deel uit te laten maken van de maatschappij. Hoe pak je dat aan? En hoe laat je de cliënten in hun waarde?
- [Serie "Net ff Anders" van KRO-NCRV](#): benieuwd hoe de wereld eruitziet voor iemand met een LVB? Dan raden we je de serie 'Net ff anders' van de KRO-NCRV aan. De verschillende afleveringen geven een kijkje in het leven van iemand met een LVB; hoe is het voor hen om te functioneren met een LVB en wat betekent dat voor hen en de maatschappij?
  - Aflevering over [Vriendschappen](#)
- Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid hebben drie webinars georganiseerd over jeugdcriminaliteit:
  - [Samenwerken aan preventie van jeugdcriminaliteit- Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit](#)
  - [Samenwerken aan preventie van jeugdcriminaliteit – Risico- en beschermende factoren bij jeugdcriminaliteit](#)
  - [Samenwerken aan preventie van jeugdcriminaliteit – Hoe pak ik als professional de vroegsignalering op?](#)

Hieronder een aantal interessante suggesties om door te nemen.

- Ieder kind ontwikkelt zich op een eigen tempo en eigen manier. In de ontwikkeling doorlopen kinderen verschillende stappen. Ze leren in elke ontwikkelingsfase nieuwe dingen en laten ander gedrag zien. Voor jou als ouder kan het helpen om te begrijpen wat je kind doormaakt in de ontwikkeling, om zo je kind te kunnen ondersteunen en stimuleren bij het opgroeien: [ontwikkelingstaken per leeftijdsfase volgens het Nji](#).

Kind (6-12)	Puber (10-16)	Jongere (16+)
<ul style="list-style-type: none"> ⊖ Algemene ontwikkeling van een kind van 6-12 jaar ⊖ Identiteit Bewuster van verschillen ⊖ Lichamelijk Eigen lichaam en verliefd worden ⊖ Lichamelijk Steeds meer vanzelf bewegen ⊖ Mediaopvoeding Opgroeien met media (6-10 jaar) ⊖ Mediaopvoeding Opgroeien met media (10-12 jaar) ⊖ Sociaal-emotioneel Meedoen in de groep ⊖ Sociaal-emotioneel Omgaan met andere kinderen ⊖ Spel Leren door te spelen ⊖ Taal Verhalen vertellen ⊖ Taal Zelfstandig lezen ⊖ Zelfstandigheid Steeds meer zelf doen ⊖ Zelfstandigheid Structuur en grenzen 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ Algemene ontwikkeling van een puber ⊖ Denken en leren Leren en zelfstandig werken ⊖ Denken en leren Naar de middelbare school ⊖ Identiteit Eigen waarden en normen ⊖ Identiteit Experimenteren en zelf de wereld ontdekken ⊖ Lichamelijk Het lichaam verandert snel ⊖ Lichamelijk Seksuele ontwikkeling ⊖ Lichamelijk Volwassen worden ⊖ Mediaopvoeding Opgroeien met media ⊖ Normen en waarden Het goede voorbeeld geven als ouder ⊖ Sociaal-emotioneel Vriendschappen ⊖ Spel Vrije tijd, beweging en ontspanning ⊖ Taal Taalontwikkeling ⊖ Zelfbeeld Vergelijken met anderen ⊖ Zelfstandigheid Eigen mening vormen 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ Algemene ontwikkeling van een jongere ⊖ Denken en leren Studie en beroepskeuze ⊖ Identiteit Experimenteren en risicogedrag ⊖ Lichamelijk Seksuele ontwikkeling ⊖ Lichamelijk Veranderingen in lijf en hersenen ⊖ Sociaal-emotioneel Vriendengroepen en verliefd worden ⊖ Spel Ruimte voor plezier en ontspanning ⊖ Taalontwikkeling Nadenken over taal ⊖ Zelfstandigheid Een eigen leven leiden ⊖ Zelfstandigheid Structuur en grenzen ⊖ Zelfstandigheid Veranderende relatie met je kind

- [Positieve ontwikkeling van jeugd](#): een integraal, positief jeugdbeleid richt zich op het creëren van een sterke pedagogische basis. De versterking van het gewone, dagelijkse leven is belangrijk om zoveel mogelijk kinderen kansrijk, gezond en veilig te laten opgroeien in hun eigen omgeving. Wat zijn de beschermende factoren die de positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren bevorderen?
- [Droombeeld inclusief onderwijs](#): Minister Wiersma (Primair en Voortgezet Onderwijs) stuurt de Tweede Kamer de 'Werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035'. Het gaat om onderwijs waarbij kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan.
- [Verbinding onderwijs en jeugdhulp](#): als schoolgaande kinderen jeugdhulp krijgen, is het fijn als hun leerkracht en hulpverlener samenwerken. Anders gezegd: dan is het fijn als er verbinding is tussen onderwijs en jeugdhulp. Maar hoe zorg je voor die verbinding? En hoe zorg je voor verbinding tussen de directeuren en bestuurders van deze organisaties?

Dossier LVB & Criminaliteit: Vaak wordt gezegd dat het hebben van een licht verstandelijke beperking (LVB) een risicofactor is voor het ontstaan van crimineel gedrag. Dit komt door de wisselwerking tussen kwetsbaarheden van een LVB en ongunstige omgevingsfactoren. Maar dit is niet de enige reden waarom mensen met een LVB in aanraking kunnen komen met de politie. Zij kunnen ook als 'makkelijke' slachtoffers worden gezien, en worden zo bijvoorbeeld gebruikt door criminelen als geldezel, katvanger of drugskoerier. Er is dan sprake van criminele uitbuiting.

- [Handreikingen AW Kajak:](#)
Gratis te gebruiken producten en handreikingen. Ontwikkeld voor professionals die te maken hebben met kinderen, jeugdigen en jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking en psychische problematiek. Zie hieronder de handreiking Middelengebruik en verslaving bij mensen met een LVB.

**Handreiking
Middelengebruik
en verslaving
bij mensen
met een LVB**

Handreiking voor professionals die werken met jongeren en volwassenen met een licht verstandelijke beperking

Kajak
Kenniscentrum LVB

Handreiking Middelengebruik en verslaving bij mensen met een LVB

Lees alles over opties voor beschikbare methodieken en interventies voor het signaleren, bespreekbaar maken, in kaart brengen en behandelen van middelengebruik en verslavingsproblematiek specifiek gericht op jongeren en volwassenen met een LVB.

Lees meer..

E-learning en tools

- [Tool: Overgang naar volwassenheid:](#) een overzicht van tools voor professionals die werken met jongeren met en zonder een LVB rond de overgang van 18- naar 18+. Ingedeeld op de big 5 levensdomeinen.
- [Leermodule 'LVB en verslaving voor het onderwijs':](#) hoe ga je om met mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) die middelen gebruiken? Dat is niet altijd even makkelijk. Voor studenten en docenten is er daarom deze leermodule. Met casussen uit de praktijk, vragen en hulpmiddelen.
- [E-learning – Academische Werkplaats Kajak](#)
  - Voor professionals is het belangrijk dat zij inzicht hebben in bovengenoemde persoonlijke en omgevingsfactoren en -omstandigheden en de balans daartussen. Zo kunnen zij beter de eventuele psychische problemen signaleren, diagnosticeren en behandelen.
  - Meer hierover staat in de [Generieke module Psychische stoornissen en zwakbegaafdheid \(ZB\) of lichte verstandelijke beperking \(LVB\)](#).

- [E-learning module 2– Handen uit de mouwen – Duur: 2 uur en 15 minuten](#)

Het (h)erkennen van een LVB is in het eerste hoofdstuk aan bod gekomen en is de eerste stap, maar hoe weet je dat dit de verklaring is van de aanpassingsproblemen? Het is belangrijk om zorgvuldig om te gaan met 'labels', maar ook om tijdig de juiste ondersteuning te bieden en aan te sluiten bij wat iemand nodig heeft.

In deze module maak je een verdiepingsslag naar vroegerherkenning, wat zijn de eerste signalen, wat doe je dan? Je leert over screeningsinstrumenten en mogelijkheden om door te verwijzen voor diagnostiek, en het bespreken van deze mogelijkheden met de jeugdige en de ouders. Ook aan bod komt wat je als professionals kunt aanpassen in je taalgebruik en houding. Zo kun je bijvoorbeeld moeilijke en abstracte woorden zoveel mogelijk vervangen door eenvoudige woorden en concrete voorbeelden.

- [Lesmodule 'Wat je meemaakt'](#)

De lesmodule 'Wat je meemaakt' is ontwikkeld voor het [primair](#) en [voortgezet \(speciaal\) onderwijs](#). Leerlingen gaan aan de slag met thema's als stress en regulatie, het brein, ingrijpende gebeurtenissen en veerkracht. Zij krijgen uitleg met visualisaties, maken opdrachten en ervaren via oefeningen. De lesmodule bestaat uit een handleiding en PowerPoint-presentaties voor de leerkracht, een werkboek voor de leerlingen en praatplaten uit de modules voor in de klas.

- [Licht verstandelijke beperking: tools voor wijkteams | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Deze toolbox geeft een overzicht van praktische hulpmiddelen voor wijkteammedewerkers. De tools helpen bij het ondersteunen van kinderen, jongeren, ouders en andere opvoeders. Hoe herken je bijvoorbeeld of bepaalde problemen spelen? En hoe ga je daarover in gesprek? De tools zijn gratis te downloaden en te gebruiken.

- [Overzicht van LVB kennisproducten: Leidraad LVB](#) Op deze pagina vind je de leidraad LVB: een verzameling van kennisproducten. Deze producten helpen je cliënten met een licht verstandelijke beperking (LVB) en waarbij sprake is van middelengebruik, beter te ondersteunen.
- [Toolkit voor financiële dienstverleners - Landelijk Kenniscentrum LVB](#): Ondersteuning aan mensen met een LVB. Met een informatiekaart, gesprekskaart en dienstverleningskaart LVB. Specifiek voor jongeren en (jong)volwassenen met een LVB. Neem hier ongeveer 30 minuten de tijd voor.

Relevante verwijzingen

- [Vegetarisch receptenboekje](#): samen met je leerlingen bezig zijn met gezondheid. Hier vind je een boekje met makkelijke recepten van 's Heeren Loo
- [Steunpunt Passend Onderwijs](#): het Steunpunt Passend Onderwijs van de PO-Raad en VO-raad ondersteunt scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden in het primair en voortgezet onderwijs met de uitvoering van passend onderwijs in de praktijk.
- [Kook app](#): het doel van De Kookapp is om mensen met een licht verstandelijke beperking te ondersteunen om leuk, lekker en gezond te koken. Sommigen wonen op zichzelf, anderen in studio's en appartementen waar begeleiding altijd dichtbij is, en weer anderen wonen in woongroepen waar zowel samen als alleen gekookt wordt.

- [Testjeleefstijl.nl](#): de jongerensite TestJeLeefstijl.nl is een initiatief van de MBO Raad. TNO is betrokken geweest bij de ontwikkeling. TestJeLeefstijl.nl is het monitorings- en signaleringsinstrument voor mbo-scholen en een tool voor jongeren met betrouwbare informatie op het gebied van gezondheid, gevoel, drank, drugs en seksualiteit en andere vragen waar jongeren tussen de 16 en 25 soms mee zitten. Het betreft vaak vragen waar ze in eerste instantie niet mee naar ouders of school gaan, of zelfs niet met vrienden bespreken. TestJeLeefstijl.nl wil gedegen en objectieve informatie geven over een veelheid van onderwerpen en hiermee een veilige baken zijn op internet.
- [Eindrapport Regioplan](#): het doel van dit onderzoek is om knelpunten en werkzame elementen in de (door)ontwikkeling van jongeren met een LVB bloot te leggen en aan de hand daarvan verbeterpunten te bieden voor toekomstig beleid.

In het onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: Hoe kunnen jongeren met een licht verstandelijke beperking, afkomstig uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, door blijven leren of zich blijven ontwikkelen?

Interventies

- [Interventies en beleid voor jongeren met een LVB](#) het expertisecentrum William Schrikker heeft een handig overzicht gemaakt van goed onderbouwde interventies voor jongeren met een LVB. Interventies voor kinderen en jongeren zijn opgenomen in de [databank Effectieve jeugdinterventies](#). Interventies voor het sociaal domein zijn opgenomen in de [databank Effectieve sociale interventies](#). Bij de Tools vind je een overzicht van handige tools die in duidelijke taal uitleggen hoe de strafrechtketen werkt. Wil je meer weten over succesfactoren van beleid, lees dan verder bij aandachtspunten in beleid voor jongeren met een LVB.

Extra opdracht 2

Ondersteuningskaarten adaptief leren

Hoe help je een leerling met een mogelijke LVB?

Soms kom je als docent of intern begeleider in aanraking met een leerling die moeilijk leert of niet lekker meekomt in de klas. Het kan zijn dat er dan sprake is van een licht verstandelijke beperking. Deze ondersteuningskaarten helpen je om dan de juiste ondersteuning te bieden, zodat de leerling zich optimaal kan ontwikkelen.

Met onze [ondersteuningskaarten adaptief leren](#) inventariseer je via observatie in de klas stapsgewijs verschillende aspecten van adaptief leren bij leerlingen op de basisschool vanaf groep 5¹: [motivatie & zelfvertrouwen](#), [aandacht](#), [informatieverwerking](#), [basiskennis](#), [redeneren en probleemoplossend vermogen](#), [sociaal-emotionele regulatie](#) en [executief functioneren](#).

Zo kom je tot een hulpkaart voor op school en tips voor de ouders voor thuis.

¹ Ondanks dat deze kaarten zijn ontwikkeld voor de basisschool (tot en met groep 8) zijn deze ondersteuningskaarten ook toepasbaar bij leerlingen in het Voortgezet- en Praktijkonderwijs.

Wil je meer weten over het gebruik van de ondersteuningskaarten? Bekijk dan onze praktische korte [video op YouTube](#). Zo zie je precies hoe je tot deze ondersteuningskaarten kunt komen.

2.1 Aan de slag met de tool

- Bekijk de praktische video.
- Vul voor één leerling samen met de leerling en ouders de hulpkaart in. Waar kunnen zij thuis op letten.

2.2 Evalueren gebruik tool

- Evalueer met elkaar hoe de afgelopen 2 á 3 maanden is gegaan. Heeft de hulpkaart geholpen?
- Gebruikerservaring: graag willen wij van jou horen hoe je deze tool hebt ervaren. Verstuur een mail naar: c.verschoore@kenniscentrumlvb.nl of naar info@kenniscentrumlvb.nl

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen

Lees op onze site meer over [LVB & onderwijs](#)

Dit kennispakket is onderdeel van de Toolkit [Blik op LVB](#)

Abonneer je op ons LVB-channel op het platform 1SociaalDomein waar je andere professionals ontmoet, vragen kunt stellen en beantwoorden of online kennissessies bekijkt

En volg ons op LinkedIn voor dagelijks LVB-gerelateerd nieuws

Kom je iets tegen dat om aanpassing of aanvulling vraagt, laat het ons weten: info@kenniscentrumlvb.nl